

Tuomas Honkamäki, Marko Reponen,
Lotta Mäkelä, Sari Pohjonen

KONSERNITILINPÄÄTÖKSEN LAADINTA

Talentum Pro
Helsinki 2016

4., uudistettu painos
Copyright © 2016 Talentum Media Oy ja tekijät

Taitto: Sirpa Puntti

ISBN 978-952-14-2735-0
ISBN 978-952-14-2736-7 (verkkokirja)
ISBN 978-952-14-2737-4 (sähkökirja)

BALTO print, Liettua 2016

Palautte kirjasta: www.talentum.fi

Sisällys

Esipuhe	5
Sisällys	7
1. Mikä on konserni	13
1.1 Liiketoiminnan harjoittaminen yhtenä vs. useampana yrityksenä .	13
1.2 Konsernin määritelmä	14
1.3 Konsernitilinpäätöksen tarkoitus	16
1.4 Konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus	16
1.5 Konsernitilinpäätöksen laatimis- ja kirjaamistapa	18
1.6 Suomalaisen kirjanpitokäytännön mukainen tuloslaskelma ja tase	19
1.7 IFRS:n mukainen tuloslaskelma ja tase	19
1.8 Konsernitilinpäätöksen laatimista havainnollistavat esimerkit . . .	19
2. Konsernin muodostuminen	21
2.1 Yleiset periaatteet	21
2.2 Tytäryhtiön perustaminen	22
2.3 Tytäryhtiön hankinta	25
2.3.1 Hankintameno	26
2.3.2 Hankinta-ajankohta	32
2.3.3 Omistusosuus	34
2.3.4 Hankintamenon kohdistaminen	38

2.3.5	Esimerkki 100 %:n tytäryhtiön hankinnasta	47
2.3.6	Esimerkki 80 %:n tytäryhtiön hankinnasta	66
2.3.7	Tytäryhtiön vähemmistöosuuden (määräysvallattomien omistajien osuuden) hankinta	74
2.3.8	Tytäryhtiön hankinta vaiheittain	86
2.3.9	Erityistä tarkoitusta varten perustetut yksiköt	94
2.4	Osakkuusyhtiöt	94
2.4.1	Yleiset periaatteet ja määritelmät	94
2.4.2	Pääomaosuusmenetelmä	95
2.4.3	Osakkuusyhtiön perustaminen ja hankinta	96
2.5	Yhteisyritykset	98
2.5.1	Yleiset periaatteet ja määritelmät	98
2.5.2	Yhteisyrityksen perustaminen ja hankinta	99
3.	Konsernitilinpäätöksen laatiminen	103
3.1	Tekninen laatimistapa	103
3.1.1	Järjestelmän valinta	103
3.1.2	Järjestelmän tekniset ratkaisut	104
3.1.3	Konsernitilinpäätökseen liittyvä kirjanpitoaineisto	106
3.2	Ulkomaisten tytäryhtiöiden yhdistely	107
3.2.1	Tiedonkeruu	107
3.2.2	Muuntoerot	108
3.3	Täsmäytyslaskelmat	110
3.4	Konsernin sisäisten erien eliminointi	114
3.4.1	Tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat	114
3.4.2	Vaihto-omaisuuden sisäiset katteet	121
3.4.3	Pysyvien vastaavien hyödykkeiden sisäiset katteet	127
3.4.4	Sisäinen voitonjako	131
3.5	Laskennalliset verot	137
3.5.1	Laskennallisten verojen laskeminen ja esittäminen	137
3.5.2	Laskennallinen verosaaminen	138
3.5.3	Laskennallinen verovelka	141
3.6	Osakkuusyhtiöiden yhdistely	142
3.6.1	Tulososuudet	142
3.6.2	Sisäiset tapahtumat	143
3.6.3	Laskennalliset verot	146

3.6.4	Osakkuusyhtiön oman pääoman muutokset	147
3.6.5	Muut huomioitavat asiat	148
3.7	Keskinäisten kiinteistöyhtiöiden yhdistely	149
3.7.1	Yleiset periaatteet	149
4.	Rakennejärjestelyt	151
4.1	Konsernin ulkoiset rakennejärjestelyt	151
4.1.1	Tytäryhtiön myynti konsernin ulkopuolelle	151
4.1.2	Osakepääomasijoitus tytäryhtiöön	167
4.1.3	Suunnattu osakeanti tytäryhtiössä	168
4.1.4	Kolmikantasulautuminen	171
4.1.5	Emoyhtiön jakautuminen	174
4.1.6	Tytäryhtiösulautuminen tilanteessa, jossa tytäryhtiössä on vähemmistöomistusta	179
4.1.7	Tytäryhtiön käyttäminen osana laajempaa rakennejärjestelyä	182
4.2	Konsernin sisäiset rakennejärjestelyt	190
4.2.1	Tytäryhtiön myynti konsernin sisällä	191
4.2.2	Liiketoimintasiirto ja liiketoimintakauppa	194
4.2.3	Tytäryhtiön konkurssi	200
4.2.4	Sulautuminen	203
4.2.5	Tytäryhtiön purkaminen	208
4.2.6	Osakevaihto	212
4.2.7	Jakautuminen	216
4.3	Osakkuusyhtiöt	218
4.3.1	Osakkuusyhtiöstä tytäryhtiöksi	218
4.3.2	Tytäryhtiöstä osakkuusyhtiöksi	230
4.4	Yhteisyritykset	242
4.4.1	Yhteisyrityksestä tytäryhtiöksi	242
4.4.2	Tytäryhtiöstä yhteisyritykseksi	245
5.	Erityiskysymykset	250
5.1	Konserniliikearvon (liikearvon) testaus	250
5.1.1	Määritelmät	251
5.1.2	Arvon alentumistestauksen vaiheet	251
5.1.3	Muita näkökulmia arvonalentumistestaukseen	259

5.2	Rahoituslaskelma - laatimistekniikka	260
5.2.1	Rahoituslaskelman laatimisvelvollisuus ja vaihtoehtoiset esittämistavat	260
5.2.2	Konsernin rahoituslaskelman laatiminen	262
5.2.3	Rahavarat	263
5.2.4	Laskennalliset verot	263
5.2.5	Muuntoerot	264
5.2.6	Tytäryhtiöiden ostot ja myynnit	267
5.2.7	Osakkuusyhtiöt	269
5.2.8	Määräysvallattomien omistajien osuus / vähemmistöosuudet	271
5.3	Arvonalentumiset	271
5.3.1	Tytäryhtiöosakkeiden arvonalentuminen	272
5.3.2	Osakkuusyhtiöosakkeiden arvonalentuminen	273
5.3.3	Konserni- ja osakkuusyhtiöiden lainasaamisen arvonalentuminen	273
5.4	Arvonkorotukset	277
5.4.1	Arvonkorotukset konserni- ja osakkuusyhtiöiden osakkeisiin	277
5.4.2	Arvonkorotukset konserni- ja osakkuusyhtiöiden omaisuuseriin	278
5.5	Määräysvallattomien omistajien osuus (vähemmistöosuus)	281
5.5.1	Peruseriaatteet	282
5.5.2	Vähemmistön omistusosuus muuttuu tilikauden aikana	283
5.5.3	Vähemmistön osuus sisäisistä katteista	283
5.5.4	Vähemmistön osuus tappioista	285
5.5.5	Vähemmistön osuus kertyneestä poistoerosta	285
5.5.6	Välillinen vähemmistöosuus	286
6.	Esimerkkikonserni	288
6.1	Tilikausi 1.1.-31.12.20x1	289
6.1.1	Tosite 1: Itse perustetun tytäryhtiön hankintamenoeliminointi	289
6.1.2	Tosite 2: Itse perustetun ulkomaisen tytäryhtiön hankintamenoeliminointi	289
6.1.3	Tosite 3: Hankitun tytäryhtiön hankintamenoeliminointi ja vähemmistöosuuden erottaminen	290

6.1.4	Tosite 4: Sisäisen katteen eliminointi (pysyvät vastaavat)	292
6.1.5	Tosite 5: Sisäisen katteen eliminointi (vaihto-omaisuus)	293
6.1.6	Tosite 6: Poistoeron muutoksen ja kertyneen poistoeron eliminointi	294
6.1.7	Meri-konsernin yhdistelylaskelmat	294
6.1.8	Rahoituslaskelma	296
6.1.9	Pääkirja eliminointitositteista	297
6.1.10	Rahoituslaskelman taustatiedot ja lisälaskelmat	300
6.1.11	Täsmäytyslaskelmat	302
6.2	Tilikausi 1.1.-31.12.20x2	303
6.2.1	Tosite 1: Itse perustetun tytäryhtiön hankintameno- eliminointi ja tytäryhtiösulautuminen	303
6.2.2	Tosite 2: Itse perustetun ulkomaisen tytäryhtiön hankintamenoeliminointi	304
6.2.3	Tosite 3: Hankitun tytäryhtiön hankintameno- eliminointi ja vähemmistöosuuden erottaminen	305
6.2.4	Tosite 4: Sisäisen katteen eliminointi (pysyvät vastaavat)	306
6.2.5	Tosite 5: Sisäisen katteen eliminointi (vaihto-omaisuus)	307
6.2.6	Tosite 6: Poistoeron muutoksen ja kertyneen poistoeron eliminointi	308
6.2.7	Tosite 7: Osakkuusyhtiön yhdisteleminen	309
6.2.8	Tosite 8: Sisäisen voitonjaon eliminointi	310
6.2.9	Meri-konsernin yhdistelylaskelmat	310
6.2.10	Rahoituslaskelma	312
6.2.11	Pääkirja eliminointitositteista	313
6.2.12	Rahoituslaskelman taustatiedot ja lisälaskelmat	316
6.2.13	Täsmäytyslaskelmat	319
6.3	Tilikausi 1.1.-31.12.20x3	320
6.3.1	Tosite 1: Itse perustetun ulkomaisen tytäryhtiön hankintamenoeliminointi ja tytäryhtiön osittainen myynti	321
6.3.2	Tosite 2: Hankitun tytäryhtiön hankintameno- eliminointi ja vähemmistöosuuden erottaminen	324

6.3.3	Tosite 3: Sisäisen katteen eliminointi (pysyvät vastaavat)	326
6.3.4	Tosite 4: Sisäisen katteen eliminointi (vaihto-omaisuus)	327
6.3.5	Tosite 5: Poistoeron muutoksen ja kertyneen poistoeron eliminointi	327
6.3.6	Tosite 6: Osakkuusyhtiön yhdisteleminen	328
6.3.7	Tosite 7: Sisäisen voitonjaon eliminointi	329
6.3.8	Meri-konsernin yhdistelylaskelmat	330
6.3.9	Rahoituslaskelma	332
6.3.10	Pääkirja eliminointitositteista	333
6.3.11	Rahoituslaskelman taustatiedot ja lisälaskelmat	336
6.3.12	Täsmäytyslaskelmat	339
	Liitteet	343
	Hakemisto	411